

OBSAH

Úvod	5
----------------	---

ČÁST I

ANGLICKÁ BURŽOAZNÍ REVOLUCE. FEUDÁLNÍ ŘÁD V EVROPĚ VE DRUHÉ POLOVINĚ XVII. STOL.

<i>Kapitola I. ANGLIE V PŘEDVEČER REVOLUCE.</i>	17
1. Ekonomické předpoklady anglické revoluce	18
Rozvoj průmyslu a obchodu. — Anglická vesnice. — Diferenciace rolnictva.	
2. Třídní struktura v Anglii před revolucí.	27
Nová šlechta. — Stará šlechta. — Buržoazie a lidové masy.	
3. Ideologické a politické předpoklady revoluce	29
Puritanismus. — Hospodářská politika Jakuba I. Stuarta. — Stuartovci a puritanismus. — Zahraniční politika Jakuba I. — Konsolidace buržoazní opozice v parlamentě. — Zostření třídních rozporů. Lidová povstání. — Politická krize ve dvacátých letech XVII. stol. — Vláda bez parlamentu. — Válka se Skotskem a porážka anglického absolutismu. — Na- růstání revoluční situace.	
<i>Kapitola II. ANGLICKÁ BURŽOAZNÍ REVOLUCE (1640—1660)</i>	42
1. „Dlouhý parlament“ a jeho boj proti absolutismu	42
První období činnosti „dlouhého parlamentu“. — Irské povstání. „Velká remonstrace“. — Lidové masy v boji proti pokusům o kontrarevoluční převrat.	
2. První občanská válka	46
Presbyteriáni a independenti. — Dvě etapy první občanské války.	
3. Boj lidových mas za další rozvoj revoluce. Rozkol ve straně independentů. Levelleři.	50
Protilidová politika presbyteriánského parlamentu za občanské války. — Lidová hnutí. Revoluční hnutí v armádě. — Levelleři. — Přejítel revoluční iniciativy k širokým lidovým masám. — Konference v Putney. — Druhá občanská válka a poprava krále.	

4. Independentská republika a její pád	57
Republika z roku 1649 a její třídní profil. — Definitivní roztržka independentů s levellery. Rozdrcení vojenských povstání. — Hnutí diggerů. — Podmanění Irska. — Válka se Skotskem. — Zhroutení independentské republiky.	
5. Cromwellův protektorát	65
První parlament protektorátu. — Vnitropolitická situace. — Třídní povaha protektorátu. — Druhý parlament a pád protektorátu.	
<i>Kapitola III. RESTAURACE STUARTOVČŮ A PŘEV RAT ROKU 1688</i>	70
1. Anglie za restaurace.	70
Reakce v Anglii v prvních létech restaurace. — Zostření politického boje. Vystoupení parlamentní opozice. — Zesílení reakce za Jakuba II. — Státní převrat roku 1688 a jeho sociální a politické následky. — Historický význam anglické buržoazní revoluce XVII. stol.	
2. Anglická kultura ve druhé polovině XVII. stol.	81
Filosofie a politická učení. — Politická ekonomie. — Literatura.	
<i>Kapitola IV. HOLANDSKO VE DRUHÉ POLOVINĚ XVII. A V XVIII. STOL.</i>	87
1. Holandsko ve druhé polovině XVII. stol. Anglo-holandské války	87
Hospodářská situace Holandska. — Postavení lidových mas a třídní boj. — Politický boj v Holandsku. — Soupeření mezi Anglií a Holandskem. Války Holandska s Anglií a Francií.	
2. Úpadek Holandska v XVIII. stol.	99
Hospodářský úpadek. — Sociální a politický boj.	
3. Holandská kultura ve druhé polovině XVII. a v XVIII. stol.	103
Spinoza. — Výtvarné umění. — Věda a literatura.	
<i>Kapitola V. FEUDÁLNĚ ABSOLUTISTICKÁ FRANCIE VE DRUHÉ POLOVINĚ XVII. STOL.</i>	108
1. Sociálně ekonomický vývoj	108
Feudální zřízení. Postavení rolnictva. — Duchovenstvo a šlechta. Lichvářský kapitál na vesnici. — Kapitalistický způsob hospodaření. Městské řemeslo. Manufaktura. — Buržoazie. — Francouzský absolutismus. — Vytváření francouzského národa.	
2. Začátek panování Ludvíka XIV. Fronda a její následky	119
Fronda.	
3. Absolutismus Ludvíka XIV. Colbertismus	122
Charakteristické rysy absolutismu Ludvíka XIV. — Colbertismus. — Lidová povstání. — Povstání kamizardů. — Aparát absolutistické moci. — Zahraniční politika.	
4. Rozvoj společenského a politického myšlení a kultury	134
Katolicismus a jeho kritika. — Boj absolutistické doktríny s protiabsolutistickou. — Literatura a umění.	

<i>Kapitola VI.</i>	ŠVÉDSKO VE DRUHÉ POLOVINĚ XVII. STOL. PŘIOSTŘENÍ BALTSKÉ OTÁZKY	145
	Hospodářský rozvoj Švédska v XVII. stol. — Agrární otázka a postavení rolnictva. — Začátek boje o redukci. — Války Karla X. — Provedení redukce a její výsledky. — Utužení nevolnictví v baltských provinciích Švédska. — Přiostrění baltské otázky koncem XVII. a počátkem XVIII. stol.	
<i>Kapitola VII.</i>	RUSKO VE DRUHÉ POLOVINĚ XVII. STOL.	156
1.	Rozvoj nevolnictví. Vytváření celoruského trhu	156
	Feudální hospodářství. — Vznik manufaktur a rozvoj zbožní malovýroby. — Hospodářské oblasti Ruska. — Sibiř. — Vytváření celoruského trhu.	
2.	Začátek vytváření feudálně absolutistické monarchie	164
	Car a bojarská дума. — Zemské sněmy. — Prikazná soustava. Vojvodové. — Ozbrojené síly. — Zesílení šlechty.	
3.	Lidová povstání	169
	Postavení rolnictva a širokých vrstev ve městě. — Městská povstání. — „Uloženíje“ z roku 1649. — Povstání v Pskově a Novgorodě. — „Měděná vzpoura“. — Selská válka pod vedením Stěpana Razina. — Rozkol.	
4.	Mezinárodní postavení Ruska.	177
	„Azovské sezení“. Zemský sněm z roku 1642. — Válka s Polskem o Ukrajinu a Bílou Rus. — Válka Ruska se Švédskem. — Andrusovské příměří v roce 1667. — Rusko-turecká válka v letech 1676–1681. — Krymská tažení v letech 1687 a 1689. — Mezinárodní styky Ruska.	
5.	Ruská kultura v XVII. stol.	184
	Osvěta. — Literatura. Divadlo. — Architektura a malířství.	
<i>Kapitola VIII.</i>	OSVOBOZENECKÁ VÁLKA UKRAJINSKÉHO LIDU. OPĚTNÉ SJEDNOCENÍ UKRAJINY S RUSKEM	189
	Ukrajina pod nadvládou Rzeczy Pospolité. — Bohdan Chmelnyckyj. — Vítězství ukrajinských vojsk u Žlutých vod, u Korsuně a u Piljavců. — Průběh osvobozené války od roku 1649 do začátku roku 1651. — Rozmách protifeudálního hnutí v Polsku. — Válečné akce na Ukrajině v letech 1651–1653. — Zemský sněm v roce 1653. — Perejaslavská rada. — Historický význam opětného sjednocení Ukrajiny s Ruskem.	

ČÁST II

ASIJSKÉ ZEMĚ VE DRUHÉ POLOVINĚ XVII. A V XVIII. STOL. AUSTRÁLIE A OCEÁNIE. KOLONIÁLNÍ POLITIKA EVROPSKÝCH MOCNOSTÍ

<i>Kapitola IX.</i>	ZAČÍNÁJÍCÍ ROZKLAD OSMÁNSKÉ ŘÍŠE. BALKÁNSKÉ A ARABSKÉ NÁRODY VE DRUHÉ POLOVINĚ XVII. A V XVIII. STOL.	205
1.	Úpadek tureckého vojensko-feudálního státu	205
	Rozklad vojensko-lenní soustavy pozemkového vlastnictví. — Oslabení turecké vojenské moci. Porážka u Vídně a její důsledky. — Povstání Patrony Halila. — Sílicí vliv západních mocností na Turecko. Vznik východní otázky. — Hospodářská a politická krize osmánské říše na konci XVIII. stol. — Úpadek kultury.	

2.	Balkánské národy pod tureckou nadvládou	223
	Postavení balkánských národů ve druhé polovině XVII. a v XVIII. stol. — Osvobozenecský boj balkánských národů proti tureckému jařmu. — Začínající národní obrození balkánských národů.	
3.	Arabské země pod tureckou nadvládou	231
	Egypt. — Sýrie a Libanon. — Irák. — Arábie. Zrození wahhábismu. — Arabská kultura v XVII. a XVIII. stol.	
<i>Kapitola</i>	X. ÍRÁN VE DRUHÉ POLOVINĚ XVII. A V XVIII. STOL.	240
	Hospodářská situace ve státě Safíjovců. — Úpadek státu Safíjovců. — Pád Safíjovců. — Írán pod mocí afghánských dobyvatelů. — Vzestup Náder-chána. — Írán pod mocí Náder-šáha. Náderova dobyvatelská tažení. — Postavení lidových mas. Lidová povstání. — Osvobozenecský boj kavkazských národů proti dobyvatelům, Náderova smrt. — Rozpad Náder-šáhovy říše. — Kultura.	
<i>Kapitola</i>	XI. STŘEDNÍ ASIE A KAZACHSTÁN VE DRUHÉ POLOVINĚ XVII. A V XVIII. STOL.	255
	Hospodářství. — Posílení feudální rodové šlechty. Politické změny ve Střední Asii. — Vpád Džungarců. Mladší a Střední žuz v poddanství Ruska. — Kazachstán ve druhé polovině XVIII. stol. — Kirgizové. — Buchára a Chíva. — Kúkand. — Náder-šáhova invaze. — Manghitská dynastie v Bucháre. — Kúkand a Chíva ve druhé polovině XVIII. stol. — Styky s Ruskem. — Kultura středoasijských národů.	
<i>Kapitola</i>	XII. ROZPAD ŘÍŠE VELIKÉHO MUGHALA. DOBYTÍ INDIE ANGLIČANY . . .	268
1.	Ekonomické změny v mughalské říši	268
	Zemědělství a řemeslo. — Nové jevy v ekonomice. — Rozklad selské obcíny. — Mughalská agrární politika. — Oslabení mughalské říše.	
2.	Rozpad říše Velikého Mughala	274
	Kolonizátorská činnost západoevropských Východoindických společností. — Rusko-indické styky v XVII. a XVIII. stol. — Vláda šáha Aurangzéba. — Boj proti mughalské moci v XVII. a XVIII. stol. Sikhové a džátové. — Povstání Maráthů. — Šivadží a jeho politika. — Rolnická válka v Pandžábu. — Vzestup Maráthů na počátku XVIII. stol.	
3.	Anglická okupace Indie	283
	Vpád Afghánců a konec maráthského panství v severní Indii. — Boj Angličanů a Francouzů o Indii. — Dobyté Bengálska anglickou Východoindickou společností.	
4.	Vyplenění Bengálska. Boj indických národů proti anglickým kolonizátorům .	290
	Metody anglických kolonizátorů při drancování Bengálska. — Drancování závislých knížectví. — Povstání v Bengálsku proti anglickým kolonizátorům. — „Dvojitá správa“. — Parlamentní akt z roku 1774. Warren Hastings. — Válka Východoindické společnosti proti Maráthům a Maisúru. — Parlamentní akt z roku 1784. — Indická kultura.	
<i>Kapitola</i>	XIII. ČÍNA POD MOCÍ MANDŽUSKÉ DYNASTIE	301
1.	Boj čínského lidu proti mandžuským dobyvatelům	301
	Válka ve střední a jižní Číně. — Obrana jihovýchodních a jižních provincií. — Nový rozmach osvobozenecského boje koncem čtyřicátých a počátkem padesátých let. — Boj na pobřeží. Definitivní podmanění Číny Mandžuy.	

2. Ekonomické postavení Číny na konci XVII. a v XVIII. stol.	308
Agrární systém. — Postavení měst.	
3. Státní zřízení a zahraniční politika říše Čching	314
Ústřední a místní správa. — Stavovské zřízení v říši. — Zahraniční politika. Styky s Ruskem. — Čína a západoevropské státy. — Války dynastie Čching.	
4. Boj čínského lidu proti mandžuské nadvládě a feudálnímu řádu	319
Boj proti mandžuské moci ve druhé polovině XVII. stol. — Lidová povstání v XVIII. stol.	
5. Kultura	323
Výtvarné a užité umění. — Filosofie. — Filologie. — Historiografie. Bibliografie. — Krásná literatura.	
<i>Kapitola</i> XIV. OBYVATELSTVO AUSTRÁLIE A OCEÁNIE NA POČÁTKU EVROPSKÉ KOLONIZACE.	329
1. Obyvatelstvo Austrálie.	330
Australská technika a hospodářství. — Společenské zřízení. — Náboženství a duchovní kultura. — Tasmánci.	
2. Obyvatelstvo Oceánie	333
Technika a hospodářství obyvatelstva v Oceánii. — Melanésané. — Polynésané. — Osídlení Polynésie a původ Polynésanů. — Mikronésané.	
3. Objevení ostrovů v Oceánii a Austrálii a počátek jejich kolonizace	341
<i>Kapitola</i> XV. DŮSLEDKY KOLONIÁLNÍ POLITIKY EVROPSKÝCH MOCNOSTÍ NA KONCI XVIII. STOL.	343
Zhoubné důsledky evropské koloniální politiky pro země na Východě. — Boj indických a indonéských národů proti evropským kolonizátorům. — Expanze evropského kapitálu do nezávislých zemí na Východě. — Koloniální pronikání Portugalska a Španělska. — Vykofistování otroků a rozvoj obchodu s otroky. — Vyhazení původního obyvatelstva v severoamerických koloniích. — Boj amerických národů proti koloniálnímu útlačku. — Boj o kolonie. Obchodní války.	

ČÁST III

HOSPODÁŘSKÝ A POLITICKÝ VÝVOJ EVROPY V XVIII. STOL. VÁLKA ANGLICKÝCH KOLONIÍ V SEVERNÍ AMERICE ZA NEZÁVISLOST. PŘEDVEČER FRANCOUZSKÉ BURŽOAZNÍ REVOLUCE

<i>Kapitola</i> XVI. RUSKO V PRVNÍ POLOVINĚ XVIII. STOL. REFORMY PETRA I. A JEJICH DŮSLEDKY	361
1. Vnitřní a zahraniční politika Ruska koncem XVII. stol.	361
Azovské výpravy. — Veliké poselstvo. — Vzbouření střelců roku 1698.	
2. Sociálně ekonomický vývoj Ruska v první čtvrtině XVIII. stol.	364
Zemědělství. Postavení rolníků. — Šlechta. — Rozvoj průmyslu. — Průmyslová politika. Merkantilismus. — Vnitřní a zahraniční obchod. — Města a městské obyvatelstvo.	

3.	Boj lidových mas proti feudálnímu útlaku	373
	Astrachaňské povstání v letech 1705–1706. — Povstání na Donu v letech 1707–1708. — Baškirské povstání v letech 1705–1711.	
4.	Upevnění absolutismu	376
	Reorganizace ústřední a místní státní správy. — Reorganizace armády a vytvoření válečného námořního loďstva. — Reforma církevní správy. — Proces s carevičem Alexejem.	
5.	Severská válka. Zahraniční politika Ruska v první čtvrtině XVIII. stol.	379
	Začátek severské války. — Bitva u Poltavy a její historický význam. — Prutské tažení. — Pokračování severské války. — Nystadtský mír. — Perské tažení. Osvobozenecký boj národů v Zakavkazsku.	
6.	Ruská kultura v první čtvrtině XVIII. stol.	389
	Věda a škola. Rozvoj techniky. — Umění a literatura.	
7.	Rusko ve druhé čtvrtině XVIII. stol.	392
	Boj o moc uvnitř vládnoucí třídy. — Rozšíření šlechtických výsad a zesílení nevolnického útlaku. — Rozvoj průmyslu a obchodu. — Zahraniční politika. — Kultura. — M. V. Lomonosov.	
<i>Kapitola</i>	XVII. NĚMECKÁ KNÍŽECTVÍ VE DRUHÉ POLOVINĚ XVII. A V XVIII. STOL. ROZMACH PRUSKA.	404
1.	Německá knížectví ve druhé polovině XVII. stol.	404
	Hospodářské a sociální důsledky třicetileté války. — Politické zřízení Německa. Rozvoj knížecího absolutismu. — Územní růst a hospodářský rozvoj Braniborska. — Centralizace a byrokratizace správy. — Přeměna braniborského kurfiřtství v Pruské království.	
2.	Sociálně ekonomický a politický vývoj Německa v XVIII. stol. Boj Pruska a Rakouska o hegemonii ve střední Evropě	413
	Vláda nevolnického práva. — Rozvoj raného kapitalistického průmyslu. — Pomalé tempo vytváření německého národa. — Drobné knížecí státečky v XVIII. stol. — Pruský „osvícený absolutismus“. — Boj Pruska s Rakouskem.	
3.	Německá kultura. Osvícenství	422
	Zvláštnosti německého osvícenství. — Náboženské hnutí. — Leibnizova filosofie. — Materialistický směr. — Literatura. — Výtvarné umění a hudba. — Teorie umění. Winckelmann. — Lessing. — Herder. — Literární hnutí „Bouře a vzdor“. — Goethe a Schiller. — Kant.	
<i>Kapitola</i>	XVIII. HABSBUŘSKÁ MONARCHIE (RAKOUSKO, ČECHY, UHRY) VE DRUHÉ POLOVINĚ XVII. A V XVIII. STOL.	436
1.	Rakousko	436
	Rozšíření území habsburského panovnického rodu. — Centralizace správy a byrokratizace státního aparátu. — Politika merkantilismu. — Agrární zřízení. — Pragmatická sankce. — Rakouský „osvícený absolutismus“ a reformy ve druhé polovině XVIII. stol. — Kultura.	
2.	Čechy	446
	Hospodářský vývoj Čech ve druhé polovině XVII. stol. — Postavení rolníků. — Katolická reakce. — Protifeudální hnutí. — Průmyslový rozvoj v XVIII. stol. — Rolnické hnutí v XVIII. stol. — Patenty za let 1775 a 1781. — Kultura.	

3. Uhry	456
Uhry pod vládou Habsburků a osmánské říše. — Šlechtická spiknutí. — Kurucové a jejich boj v sedmdesátých a osmdesátých letech XVII. stol. — Rozšíření habsburské moci na celé Uhry a Sedmihradsko. — Osvobozenécké hnutí na počátku XVIII. stol. — Porážka povstání. — Kompromis uherské šlechty s Habsburky. — Rolnické povstání v Sedmihradsku. — Rozkvět maďarské národní kultury.	
<i>Kapitola XIX. ÚPADEK RZECZI POSPOLITÉ.</i>	465
Zemědělství a postavení rolníků ve druhé polovině XVII. stol. — Města, řemeslo a obchod. — Politický úpadek Rzeczki Pospolité. — Společenský a hospodářský vývoj Polska v první polovině XVIII. stol. — Vnitropolitický boj a mezinárodní postavení Rzeczki Pospolité. — Hospodářský vzestup a pokusy o reformy ve druhé polovině XVIII. stol. — Litva jako součást Rzeczki Pospolité. — První dělení Rzeczki Pospolité (r. 1772). — Kultura Rzeczki Pospolité.	
<i>Kapitola XX. ANGLIE V XVIII. STOL. ZAČÁTEK PRŮMYSLOVÉ REVOLUCE</i>	483
1. Hospodářská situace Anglie v předvečer průmyslové revoluce	484
Prohloubení procesu původní akumulace. — Anglický průmysl. — Předproletariát.	
2. Politický vývoj Anglie v XVIII. stol.	486
Svazek buržoazie a statkářské aristokracie. Státní zřízení. — Toryové a whigové. — Sociální a hospodářská politika vlády. — Boj whigů o moc. — Walpole a jeho politika. — Zesílení boje o kolonie.	
3. Začátek průmyslové revoluce	493
Technická revoluce a vítězství tovární výroby. — Sociální důsledky průmyslové revoluce.	
4. Zostření třídního boje. Politická krize v Anglii v šedesátých až osmdesátých letech XVIII. stol.	496
Počátek dělnického hnutí. Boj zbídačovaných rolníků a řemeslníků. — Krize politických stran. Wilkesův případ. — Represálie proti lidovému hnutí. — Boj irského lidu. — Anglie koncem XVIII. stol.	
5. Anglické osvícenství	500
Filosofie. — Politická ekonomie. — Politická učení. — Dějepisectví. — Literatura. — Dramatická tvorba a divadlo. — Výtvarné umění.	
<i>Kapitola XXI. VÁLKA ANGLICKÝCH KOLONIÍ V SEVERNÍ AMERICE ZA NEZÁVISLOST. VZNIK SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH.</i>	511
1. Anglické kolonie v Severní Americe v XVIII. stol.	511
Zemědělství. Boj farmářů o půdu. — Postavení Indiánů a černochů. Plantážní hospodářství. — Bílí otroci. — Politika omezování průmyslu v koloniích. — Vytvoření vnitřního trhu. — Politické zřízení v koloniích. — Vytváření americké národní kultury.	
2. Americká buržoazní revoluce	519
Zostření vztahů mezi koloniemi a mateřskou zemí. — Masové hnutí proti kolkovnému. — Dorozumívací výbory. — Represálie proti Bostonu. — I. kontinentální kongres. — Začátek války za nezávislost. — II. kontinentální kongres. — Prohlášení nezávislosti. — Válečné události v letech 1775–1778. — Mezinárodní postavení republiky. — Armády bojujících	

zemí. — První ústava USA. — Účast černochů ve válce za nezávislost. — Poslední etapa války. — Cornwallisova kapitulace a uzavření míru.

3. Zostření třídního boje v USA po dobytí nezávislosti 535

Monarchistické spiknutí. — Růst hospodářské moci velkoburžoazie. — Shaysovo povstání. — Přijetí druhé ústavy a vytvoření národní vlády. — Boj amerického lidu za demokratizaci ústavy. — Agrární otázka v americké buržoazní revoluci. — Výsledky revoluční války za nezávislost.

Kapitola XXII. POČÁTEK KRIZE FEUDÁLNĚ ABSOLUTISTICKÉHO ZŘÍZENÍ VE FRANCII 543

1. Hospodářský vývoj Francie v XVIII. stol. 543

Období regentství. — Systém Johna Lawa a jeho krach. — Zemědělství. Postavení rolnictva. — Církevní desátek a státní daně v XVIII. stol. — Feudální reakce. — Rozvoj průmyslu. Kapitalistická manufaktura. — Paříž v XVIII. stol. — Pokusy o přechod ke strojové tovární výrobě. — Zahraniční obchod. Doprava. Úvěr.

2. Krize francouzského absolutismu 553

Privilegované stavy. — Buržoazie, předproletariát a rolnictvo. — Masová hnutí ve druhé polovině XVIII. stol. — Úpadek francouzského absolutismu ve druhé polovině XVIII. stol. — Zahraniční politika Ludvíka XV. — Turgotovy reformy a jejich neúspěch.

3. Francouzské osvícenství 560

Jean Meslier. — Montesquieu. — Voltaire. — Jean Jacques Rousseau. — Francouzští materialisté. „Encyklopedie“. — Hlavní rysy francouzského materialismu. — Boj materialistů proti náboženství a církvi. — Omezenost osvícenského materialismu. — Představy francouzských materialistů o společnosti. — Fyziokraté. — Rovnostářský komunismus Mablyho a Morellyho. — Osvícenská umělecká literatura. — Umění.

Kapitola XXIII. ZEMĚ JIŽNÍ EVROPY VE DRUHÉ POLOVINĚ XVII. A V XVIII. STOL. 576

1. Itálie 576

Cizí nadvláda. — Agrární zřízení a situace rolnictva. — Obchod a průmyslová výroba. — Privilegované stavy. — Rozvoj kapitalistických vztahů ve druhé polovině XVIII. stol. Růst nespokojenosti lidu. — Italské státy v XVIII. stol. Politika „osvíceného absolutismu“. — Sociální a politické názory italských osvícenců. — Věda. — Umění XVII. a počátku XVIII. stol. — Umění doby osvícenské.

2. Španělsko 596

Postavení Španělska koncem XVII. stol. — Příprava k válce o španělské dědictví a její průběh. — Poměry v zemědělství. — Stav výroby a obchodu. — Význam amerických kolonií v hospodářství Španělska. — Slabost španělské buržoazie. — Feudální šlechta. — Nadvláda katolické církve. — Buržoazní osvícenci. — Správní a vojenské reformy. — Hospodářská politika vlády. — Zahraniční politika.

3. Portugalsko 610

Hospodářský a politický vývoj. — Závislost Portugalska na Anglii. — Reformy Pombalovy.

4. Papežská kurie v XVII. a XVIII. stol. Narůstání opozice proti katolické církvi 615

Úpadek mezinárodního významu papežské kurie. — Boj papežské kurie s jansenismem a kvietismem. — Jezuité. — Jezuité v Paraguayi. — Inkvizice. — Procesy s „čarodějnicemi“. — Buržoazní liberalismus v XVII. a XVIII. stol. — Svobodné zednářství. — Boj proti jezuitům. — Pád významu církve.

<i>Kapitola XXIV. SKANDINÁVSKÉ ZEMĚ V XVIII. STOL.</i>	627
1. Švédsko	627
„Doba svobody“. — Reformy „osvíceného absolutismu“. — Finsko.	
2. Dánsko a Norsko	632
Zavedení absolutismu v Dánsku. — Reformy „osvíceného absolutismu“. — Zahraniční politika a mezinárodní postavení Dánska. — Norsko.	
3. Kultura skandinávských národů	638
<i>Kapitola XXV. POČÁTEK ROZKLADU FEUDÁLNĚ NEVOLNICKÉHO ZŘÍZENÍ V RUSKU</i>	641
1. Sociálně ekonomický vývoj Ruska ve druhé polovině XVIII. stol.	641
Rozvoj průmyslové výroby. — Rozvoj vnitřního trhu. — Zrušení vnitřních celních poplatků a monopolů. — Zahraniční obchod. — Šlechtické vlastnictví půdy a hospodářství. — Postavení rolníků. — Vznik nevolnictví na Ukrajině. — Lotyšsko a Estonsko v XVIII. stol.	
2. Státní zřízení	653
Nejvyšší státní úřady. — „Osvícený absolutismus“. — Zákonodárna komise z roku 1767.	
3. Mezinárodní postavení Ruska v padesátých až sedmdesátých letech XVIII. stol.	656
Rozdrcení Pruska Ruskem v sedmileté válce. — Opětné sjednocení Bílé Rusi s Ruskem. — Rusko-turecká válka v letech 1768–1774.	
4. Selská válka pod vedením J. I. Pugačova	660
Předpoklady selské války. — Začátek povstání. — Pugačov na Urale a v Povolží. — Specifické rysy selské války v letech 1773–1775.	
5. Vnitřní a zahraniční politika vlády po selské válce	666
Zesílení správního a policejního aparátu. — Darovací listina městům. — Diplomacie a války. — Sílicí styky Ruska s národy v Zakavkazsku.	
6. Vytváření osvobozeneckých idejí v Rusku. První ruský revolucionář Radiščev	671
Osvobozenecká myšlenka v šedesátých až osmdesátých letech XVIII. stol. Ruští osvícenci. — Kritika nevolnického zřízení. — N. I. Novikov a satirická publicistika. — První ruský myslitel-revolucionář A. N. Radiščev.	
7. Ruská věda a kultura ve druhé polovině XVIII. stol.	678
Rozvoj vědy a techniky. Vzdělanost. — Ruská literatura. — Lidová tvorba. — Umění.	
<i>Kapitola XXVI. TECHNIKA A PŘÍRODNÍ VĚDY V EVROPĚ VE DRUHÉ POLOVINĚ XVII. A V XVIII. STOL.</i>	686
Obecné rysy vývoje vědy a techniky v XVII. a XVIII. stol. — Rozvoj techniky. — Nové formy vědeckého zkoumání. — Newton. — Leibniz. — Vědecké myšlenky Lomonosovovy. — Analýza nekonečně malého a matematická přírodověda. — Astronomická soustava Laplaceova. — Myšlenka vývoje sluneční soustavy a celého vesmíru. — Rozvoj učení o plynech a teorie tepla. — Učení o světle. — Učení o zvuku. — Objev v oboru elektřiny. — Rozvoj chemie. — Geologie. — Úspěchy biologie. — Začátky embryologie.	

Chronologická tabulka	711
Seznam základní literatury a pramenů	721
Jmenný rejstřík	751
Zeměpisný rejstřík a rejstřík etnických názvů	765
Seznam map	781
Seznam obrazových příloh	782